

Koninklijke Vlaamse Academie
van België voor Wetenschappen en Kunsten

ACADÉMIE ROYALE
DES SCIENCES, DES LETTRES ET DES BEAUX-ARTS
DE BELGIQUE

**GEMEENSCHAPPELIJKE MEDEDELING ARB-KVAB:
“DE ACADEMIES PLEITEN VOOR EEN VERSNELDE TRANSITIE
NAAR EEN DUURZAME TOEKOMST”**

Donderdag 14/01/2021

Vóór het uitbreken van de COVID-19 pandemie bestond er een brede consensus over de noodzaak om de klimaatverandering, die onze samenleving en de ecosystemen waarvan we afhankelijk zijn ernstig bedreigen, snel en krachtig te bestrijden. Het was toen evenwel moeilijk zich voor te stellen wat het losbarsten van een wereldwijde crisis zou kunnen teweegbrengen.

De COVID-19-pandemie heeft dit duidelijk gemaakt! Ze bracht de extreme kwetsbaarheid van onze geavanceerde samenlevingen aan het licht. Het virus veroorzaakte niet alleen een wereldwijde gezondheids crisis, maar het verlamde de economie en veroorzaakte grote sociale problemen waarbij het de meest kwetsbare bevolkingsgroepen meer trof. Deze crisis leidde ook tot de bewustwording van de functies die essentieel zijn voor de goede werking van de samenleving en waarvan het belang vaak wordt onderschat. Ten slotte herinnerde de crisis ons aan het belang van solidariteit als tegenpool van het individualisme. De onmisbare rol van de overheid, die borg staat voor solidariteit en die het gemeenschappelijk belang nastreeft, werd onderstreept terwijl die voorheen al te vaak ondergewaardeerd werd.

Om de pandemie onder controle te krijgen zijn overheidsinstanties zowel op het niveau van de Europese Unie, de staten als van de regio's, erin geslaagd in een recordtijd een enorme hoeveelheid middelen vrij te maken, terwijl het daarentegen onmogelijk bleek een vergelijkbare financiële inspanning te leveren om de klimaatverandering aan te pakken. Toch is deze bedreiging veel groter dan die van de pandemie, maar de hoogdringendheid ervan wordt als geringer ervaren omwille van haar sterk verschillende tijdschaal.

Geconfronteerd met een dergelijke situatie, die zowel vandaag als in de toekomst kritisch is, kunnen de Academiën niet passief blijven. Hun rol met betrekking tot het behoud en de bevordering van wetenschappelijke kennis, tot bijdrage aan de vooruitgang, de

welvaart en het welzijn van de samenleving waartoe ze behoren, maakt hen tot belangrijke spelers in deze moeilijke periode, waarin de bevolking en de machthebbers nood hebben aan gefundeerde standpunten, onafhankelijk van elk individueel, politiek of economisch belang.

Om die reden besloten de Koninklijke Vlaamse Academie van België (KVAB) en de Académie royale de Belgique (ARB) hun krachten te bundelen en willen ze nadenken over de verschillende en onderling afhankelijke probleemstellingen die zich voordoen. Vanuit een langetermijnvisie stellen beide Academiën hun expertise ter beschikking om bij te dragen tot de juiste inschatting van de probleemstellingen en tot het definiëren van de te volgen paden om de grote transitie te beheeren waarmee Europa en België in het bijzonder geconfronteerd worden. Deze aanpak kan van meet af aan rekenen op de steun van de Europese academische verenigingen, waarvan deze Academiën lid zijn. Het is de bedoeling alle domeinen aan te snijden, in nauwe samenwerking met de Academiën voor Geneeskunde.

Zo heeft de European Academies Science Advisory Council (EASAC) een zeer compleet standpunt¹ gepubliceerd, dat op onze instemming kan rekenen. Dit document benadrukt de noodzaak alle acties en beslissingen te baseren op wetenschappelijke kennis en onderstreept de absolute noodzaak om economisch herstel te bereiken, rekening houdend met de dringendheid die het klimaat vereist. Het Europees Herstelplan (Recovery Plan), gebaseerd op de Green Deal, moet daarvan het ijkpunt zijn.² Enkel coherente en ambitieuze maatregelen op het niveau van de Europese Unie en haar leiderschap kunnen de noodzakelijke doelstellingen bereiken, niet alleen voor de EU zelf maar ook op wereldvlak. De aanbevelingen van het IPCC (GIEC) over klimaatverandering en die van de IBEPS³ over het behoud van biodiversiteit moeten als leidraad dienen, rekening houdend met de 17 VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

De uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd, zijn zo groot en complex dat alle wetenschappen, zowel de menswetenschappen als de exacte wetenschappen, hun steentje moeten bijdragen voor het stellen van diagnoses, het definiëren van doelen en de implementatie van oplossingen. Zelfs al zijn de diagnoses en doelstellingen reeds relatief duidelijk en worden ze verfijnd, toch vormt de praktische implementatie van de oplossingen een bijzonder grote uitdaging waarbij bestaande of zich ontwikkelende technologieën een grote rol zullen spelen. De moeilijke keuze van de technologieën en de scenario's voor hun implementatie moeten in een strikt wetenschappelijke benadering worden gemaakt, zonder enige ideologische overweging. Juist hierop zal de gezamenlijke werkgroep het grootste deel van zijn aanpak richten. De werkgroep zal kunnen rekenen op de steun van de European Association of Academies of Applied Sciences, Technologies and Engineering (Euro-CASE), die over dit onderwerp een standpunt⁴ heeft ingenomen dat volledig in overeenstemming is met de voorgestelde aanpak.

¹ https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/Covid-19/EASAC_Covid19Recovery_Web_29_May.pdf

² Session keynote of U. von der Leyen at the US National Academy of Medicine 50th anniversary, Oct 19 2020
Responding to global crises: Future directions in science and policymaking to address complex threats to society
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_1952

³ Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services: <https://ipbes.net/>

⁴ https://www.euro-case.org/wp-content/uploads/Eurocase/PDF/covid19/EuroCASE_Position-Paper-Economy-Recovery-09102020.pdf

Euro-CASE heeft in het verleden een belangrijke rol gespeeld, en doet dit nog steeds, in het wetenschappelijk adviesmechanisme (SAM) voor de Europese Commissie. We vermelden hierbij in het bijzonder de acties en aanbevelingen van Euro-CASE over twee zeer belangrijke kwesties: de overgang naar koolstofvrije energie en de digitale samenleving. De energietransitie is waarschijnlijk het meest complexe wereldprobleem, dat moet opgelost worden in de tijd die nog beschikbaar is om de gestelde doelstellingen te bereiken. En afgezien van de technologische complexiteit, de financieringsbehoeften, het vermogen om technologieën te implementeren, kan er niets gebeuren als men niet kan rekenen op de steun van de bevolking bij het nemen van moeilijke beslissingen, die ingrijpen op hun levensstijl. Indien geen rekening wordt gehouden met de maatschappelijke en culturele gevolgen van dit beleid en indien geen zorg gedragen wordt voor sociale rechtvaardigheid, solidariteit en de waarden waaraan de bevolking gehecht is, zal elke noodzakelijke beslissing onvermijdelijk gedoemd zijn te mislukken. De rol van de Academiën, met hun vele multi- en interdisciplinaire geledingen, die verder reiken dan exacte wetenschappen en technologie, wordt des te belangrijker.

Wat de twee belangrijkste geïdentificeerde uitdagingen betreft, is België nog lang niet de beste leerling van de klas binnen de Europese Unie. Ondanks zijn relatief bescheiden omvang moeten de kwaliteit en kwantiteit van de vaardigheden waarover België beschikt, ons land echter in staat stellen zich te positioneren tussen de referentielanden, zowel op deze gebieden als op alle andere.

Onze twee academiën bundelen hun krachten en staan ter beschikking van onze samenleving om bij te dragen tot het behalen van de doelstellingen die zijn vastgelegd in het kader van de Europese Green Deal. Maar ze kunnen dit niet alleen doen! Gesterkt door hun banden met de wetenschappelijke, culturele, economische, industriële en politieke sectoren doen ze een plechtige oproep aan de overheden, aan alle actoren van het maatschappelijk middenveld en in het bijzonder aan ondernemers- en industrieverenigingen uit alle sectoren om, ongeacht alle moeilijkheden, de uitdaging aan te gaan door resoluut de weg naar een duurzame ontwikkeling in te slaan.